

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Уметничко дело у функцији подстицања ликовних способности код деце
млађег школског узраста”

Кандидат: Кристинка Селаковић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>19.06.2015. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Др Јасмина Пекић, доцент за ужу научну област Психологија, 08. 11. 2012., Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, председник</p> <p>Др Матјаж Дух, ванредни професор за ужу научну област Специјална дидактика (подручје ликовна уметност), 03. 07. 2012., Универзитет у Марибору, Педагошки факултет, члан</p> <p>Др Јована Милутиновић, ванредни професор за ужу научну област Педагогија, 08.11.2012., Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, ментор</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Селаковић (Илија) Кристинка</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 30.05.1967., Велес, БЈРМ Македонија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Филозофски факултет у Београду, Одсек за историју уметности, дипломирани историчар уметности</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2010. године, докторске студије Методика наставе</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет у Београду, <i>Црква Св. Ђорђа у Ужицу</i>, историја уметности, 8. 4. 2005.</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Историја уметности</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Уметничко дело у функцији подстицања ликовних способности код деце млађег школског узраста

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација мр Кристинке Селаковић садржи тринаест поглавља и обухвата 294 странице текста. Од тога 230 страница чине основни текст, 17 страница литературе (268 референце) и 45 страница су прилози (19 прилога). Рад садржи 61 слику, 7 графикона и 37 табела. У техничком смислу дисертација је урађена у складу са важећим универзитетским стандардима. Садржи кључну документацијску информацију и сажетак на српском и енглеском језику.

Дисертација је конципирана кроз два основна дела. Први део се односи на теоријско разматрање релевантних истраживачких тема, док је други део посвећен емпиријском приступу истраживања и односи се на методолошка полазишта и приказ реализованог истраживања.

Након резимеа, апстрактa на енглеском језику и уводног разматрања (*Увод* од 1. до 6. стране) следи прво поглавље под насловом *Савремени погледи на улогу и значај ликовне уметности у општем образовању* (од 7. до 20. стране) које се односи на историјски преглед развоја курикулума ликовног образовања, његове улоге и значаја у општем образовању. Дат је приказ кључних циљева наставе ликовне културе, са нагласком на оне који подстичу доживљавање уметничког дела. Представљена је и анализа развоја дечјег ликовног изражавања од предшколског узраста до периода млађег школског узраста.

Друго поглавље (од 21. до 46. стране) представља приказ релевантних истраживања која се односе на креативност где кандидаткиња истиче креативност као једну од најпрепознатљивијих одлика уметности. На почетку је приказано појмовно и теоријско одређење опште креативности и њених кључних фактора и дато је објашњење карактеристика креативног процеса, продукта, креативне личности и окружења, а с обзиром на предмет истраживања дефинисане су и карактеристике ликовне креативности. Намера овог поглавља је да се укаже на значај развијања и подстицања креативности и креативних потенцијала сваког појединца кроз васпитно-образовни рад у настави ликовне културе. Такође, у овом поглављу се разматрају и питања и проблеми мерења креативности у ликовном домену.

У трећем поглављу, под називом *Уметничко дело* (од 47. до 61. стране) разматран је феномен уметности и уметничког дела који представља вишеслојан и вишезначни стваралачки процес преточен у форме које се опајају чулима. Након појмовног одређења, кандидаткиња је посебну пажњу посветила педагошким импликацијама и употреби уметничког дела у настави ликовне културе на млађем школском узрасту. Закључено је да је уметничко дело изузетно важно дидактичко средство за стицање знања, за подстицање креативности, и за покретање маште. Такође, указано је на то да уметничко дело представља одговарајући ликовни подстицај за разумевање и решавање ликовног задатка. Својом слојевитошћу и отвореношћу, оно покреће код ученика вишесмерну комуникацију, што може да допринесе целокупном дечјем искуству у сазнавању света. У оквиру овог поглавља указује се и на вишеслојност уметничког дела, где се истиче да уметничко дело у настави ликовне културе пружа широке могућности посматрања, разумевања и вредновања. Посматрање и доживљавање уметничког дела је чулна – визуелна перцепција и никако не би требало да буде пасивна делатност. Указано је на то да приликом активног посматрања, деца дају одговоре на основу свог знања и искуства, и да у процес перцепције и рецепције уносе своја осећања, емоције, машту, али и интелект. Тако деца постају активни учесници у сопственом учењу, а не само неми посматрачи.

Након одређења појма уметничког дела, у четвртном поглављу (од 62. до 72. стране) се даље разматрају потенцијали које уметничко дело може да пружи, подстиче и развија код деце. Указује се на тенденције савремене наставе ликовне културе и тежњу да се настава из ове области, која развија креативне продуктивне способности, усмерава и према успостављању односа према уметничком делу, и развијању перцептивних и рецептивних ликовних способности. У овом поглављу дато је ближе одређење појма ликовне апријације које се може објаснити као перципирање и реципирање уметничких дела, као и његово разумевање, што значи да ученици уметничко дело виде, разумеју га и у њему уживају. У овом делу докторске дисертације су представљена и различита теоријска промишљања на

основу којих је закључено да су ликовно-апредијативне способности комплексна појава која се дешава приликом посматрања и доживљавања уметничког дела, при чему термин „апредијација” комбинује перцептивну и рецептивну способност појединца и представља динамичан процес који дозвољава успостављање везе између уметничког дела и посматрача. За целовити развој ученика, наглашен је значај подстицања и развијања ликовне апредијације у настави ликовне културе млађег школског узраста, где ученицима треба омогућити да уче како да посматрају уметничко дело, како да га разумеју и у њему уживају. Развијање ликовне апредијације заснива се на подстицању и развијању што суптилније перцепције уметничког дела, при чему ученици уче како да своја размишљања преточе у говор и како да искажу своје идеје. Зато се закључује да је у оквиру наставе ликовне културе потребно осмислити стратегије, методе и поступке, и на иновативан начин омогућити деци да активно посматрају уметничко дело у школи или у музеју.

У складу са предметом истраживања и улогом уметничког дела у настави ликовне културе, у петом поглављу (од 73. до 83. стране) пажња је усмерена на улогу музеја и галерија. Указано је на чињеницу да је посматрање и доживљавање уметничког дела најбоље обављати у музеју и галерији. Музеји јесу места у којима се сакупљају, проучавају и чувају меморије о културном наслеђу, при чему савремена литература указује на то да се пажња и активности у музејима све више усмеравају на публику, највише на најмлађе и на учење у музеју. У друштвеном контексту, својим дидактичким активностима и пројектима музеј постаје место доживотног учења. Тако се школе могу повезати са музејима и уметничким галеријама да би се, поред слободног децејег ликовног изражавања, неговале код деце ликовно-апредијативне способности, односно посматрање и доживљавање оригиналних уметничких дела чиме се упознаје културна и уметничка баштина, а тиме развија љубав према уметности.

У теоријском делу рада је посебна пажња посвећена педагошко-методичким приступима у настави ликовне културе (од 84. до 107. стране). Важно питање дидактичке теорије јесте питање како поучавати. У том контексту дат је преглед општих метода, али и оних специфичних које се користе у настави ликовне културе. Истакнуто је да се, међу првима, Богомил Карлаварис бавио питањем примене општих дидактичких метода у настави ликовне културе, при чему је промишљено предлагао и специфичне методе. Овај аутор је указао на то да постоје методе које се користе током практичне наставе, али и методе које се користе приликом процењивања уметничког дела. Међутим, указано је да, иако наставни план и програм за ликовну културу предвиђа употребу уметничког дела, ипак се у настави не поклања довољно пажње начинима, методама и поступцима приликом посматрања и доживљавања уметничког дела. Зато су, на основу литературе, анализирани бројни приступи, методе и начини рада приликом комуницирања с уметничким делом који су коришћени у *Развојном програму*, који је осмишљен за потреба овог истраживања.

Други део дисертације представља методолошки приступ истраживању (од 108. до 135. стране) који обухвата прецизан и детаљан опис истраживачких техника, процедура и поступака. Овај део дисертације је конципиран тако да у потпуности задовољава важеће стандарде емпиријских истраживања. Кандидаткиња је у овом делу дефинисала: предмет и проблем истраживања, циљ и задатке, хипотезе истраживања, испитиване варијабле истраживања, методе и технике, инструменте који су примењени, популацију и узорак на којем је спроведено истраживање. Детаљно је објашњен ток истраживања, као и начин обраде података. Нацрт истраживања постављен је тако да одговара циљу и задацима истраживања и омогућава проверу постављених хипотеза. Циљ, задаци и хипотезе истраживања дефинисани су тако да испитују: Да ли активно посматрање уметничког дела уз примену посебно осмишљених стратегија, метода и поступака може да подстиче развој ликовних способности – ликовне креативности, ликовно-апредијативних способности (перцепцију и рецепцију) и ликовно-обликовни развој код ученика млађег школског узраста, то јест да ли и у којој мери *Развојни програм*, осмишљен за потреба овог истраживања, подстиче развој ових ликовних способности.

У оквиру емпиријског дела, осмо поглавље (од 136. до 162. стране) детаљно описује *Развојни програм* који је посебно осмишљен за потребе овог истраживања са намером да се унапреди настава ликовне културе на млађем школском узрасту и да се код ученика развијају ликовно-апредијативне способности, креативност и ликовно-обликовни развој

помоћу активног посматрања уметничког дела.

Приказ и дискусија резултата истраживања (од 163. до 221. стране) приказани су у оквиру деветог поглавља. Прво су изнети резултати иницијалног, а потом финалног мерења утицаја *Развојног програма* на развијање ликовних способности, односно на ниво опште ликовне креативности, на ниво ликовно апрецијативних способности (перцепције и рецепције) и ликовно-обликовног развоја. Такође су приказани и резултати истраживања који се односе на питање улоге пола, општег успеха и оцене из ликовне културе у развоју појединачних фактора ликовно креативно-обликовног развоја.

У закључним разматрањима (од 222. до 230. стране) кандидаткиња је интегрисала закључке теоријског и емпиријског дела истраживања, представила их у концизној и јасној форми и указала на импликације добијених резултата на наставну праксу. Разматрана су и ограничења спроведеног истраживања и дати су предлози за наредна истраживања.

На крају дисертације налази се списак коришћене литературе (од 231. до 247. стране) и прилози (од 248. до 293. стране) у којима кандидаткиња прилаже инструменте који су примењени у истраживању, фотографије уметничких дела коришћених током истраживања, као и фотографије дечјих радова.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Теоријски део дисертације је добро структуриран, организован и својим садржајем представља солидну основу за постављање проблема и формулисање истраживачког нацрта. Кандидаткиња је показала добро познавање истраживачке области и теоријске компетенције о чему сведочи избор и бројност употребљених референци.

У теоријском делу дисертације кандидаткиња најпре представља савремене погледе на улогу и значај ликовне уметности у општем образовања, и у том контексту се посебно бави уметничким делом у функцији подстицања развоја ликовних способности код ученика млађег школског узраста. Након истицања општих циљева и задатака наставе ликовне културе, кандидаткиња скреће пажњу на она истраживања која указују на значај ликовне уметности у целокупном развоју детета. Кандидаткиња посебно истиче да је у настави ликовне културе нагласак стављен на ликовно изражавања, што значи да ученици немају често прилику да уче како да „гледају” уметничко дело. У том контексту, кандидаткиња је спровела истраживање како би се доказало да активно посматрање уметничког дела може да, код ученика млађег школског узраста, развија ликовне способности, од перцепције, преко рецепције, естетског развоја, креативности до ликовно-обликовног развоја.

У теоријском делу дисертације кандидаткиња се посебно бави дечјим ликовним стваралаштвом, истичући да развој креативности представља један од фундаменталних циљева васпитања и образовања. Дечје ликовно изражавање има стваралачки карактер и многа истраживања у пољу уметничког образовања указују на значај развоја ликовне креативности, развоја креативног мишљења и еманципације личности.

Кандидаткиња посебно истиче улогу уметничког дела у настави ликовне културе. Уметничко дело се у докторској дисертацији посматра као изузетно важно дидактичко средство за креирања знања, за подстицање креативности, и за покретање маште. Сматра се да оно представља одговарајући ликовни подстицај за разумевање и решавање ликовног задатка. У оквиру теоријског дела дисертације указано је и на значај музеја и галерија који, осим што прикупљају, чувају и излажу културне и уметничке баштине, своју пажњу треба да усмере ка публици, највише ка младима и да својим колекцијама постану извор знања и места доживотног учења. Закључено је да је веома важно да постоји сарадња између музеја и школа, јер музеји својим колекцијама омогућавају ученицима да самостално продру и доживе уметничко дело, на личном нивоу и сопственим поимањем. Закључује се такође да школа треба да подржи музејске образовне програме који су конципирани на начин да ученике подстичу да буду креатори знања и независни мислиоци. Такође се закључује да је потребно освестити чињеницу да искуство учења у музеју може да обогати учење у учионици. Кандидаткиња у дисертацији представља и читав низ специфичних метода и поступака приликом посматрања уметничког дела, што је такође значајно за предмет истраживања.

У емпиријском делу докторске дисертације кандидаткиња приказује резултате истраживања који представљају оригиналан научни допринос. Кандидаткиња исцрпно приказује све потребне елементе истраживачког нацрта. Циљ, задаци и хипотезе су добро постављени. Инструменти истраживања су детаљно и пажљиво одабрани уз релевантне метријске карактеристике. Узорак испитаника (N=199) поседује задовољавајући степен репрезентативности. Одабир метода статистичке обраде извршен је коректно, у складу са постављеним задацима и природом прикупљених података. Добијене резултате истраживања кандидаткиња је представила у посебном делу који садржи графички и табеларни приказ података, као и интерпретацију добијених резултата. Резултати су представљени у складу са дефинисаним задацима истраживања и обухватају приказ података, примењених статистичких поступака, као и интерпретацију у складу са постављеним теоријским основама. Приказ резултата добро је структуриран и логично организован. У дискусији која прати резултате кандидаткиња је показала умешност у теоријском осмишљавању добијених резултата и њиховом повезивању са налазима ранијих студија. Изведени закључци усаглашени су са добијеним резултатима. Кроз дискусију резултата и у закључном делу рада, кандидаткиња је отворила низ нових питања и проблематизовала нека ранија.

Комисија процењује да су сви делови дисертације кандидаткиње Кристинке Селаковић урађени квалитетно, да су написани у складу с научним стандардима, а да су резултати представљени у складу са очекивањима од научних истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- Селаковић, К., Милутиновић, Ј. (2013). Уметност као искуство – концепција естетског васпитања Џона Дјуија, *Настава и васпитање*, 62(2), 281–293. (M24)
- Selaković, K. (2011). Konstruktivistički pristup u nastavi likovne kulture, *Зборник радова са међународног научног скупа „Настава и учење – стање и проблеми“*. Ужице: Учитељски факултет, 611–622. (M33)
- Selaković, K. (2011). Kurikulum likovnog obrazovanja koji podstiče doživljavanje umetničkog dela, *Зборник радова*, 14(13). Ужице: Учитељски факултет, 221–234. (M52)
- Selaković, K. (2012). Образовна улога уметничких музеја, *Зборник радова*, 15(14), Ужице: Учитељски факултет, 243–254. (M52)
- Selaković, K. (2012). Рецепција likovnog umetničkog dela kod dece mlađeg školskog uzrasta (teorijski aspekt), *Зборник радова са међународног научног скупа „Настава и учење – циљеви, стандарди, исходи“*, Ужице: Учитељски факултет, 663–676. (M33).
- Селаковић, К. (2014). Уметничкото дело во наставата по ликовна култура – различни можности на примена, *Зборник радова са међународног научног скупа „Современото воспитание и образование – состојби, предизвици и перспективи“*, Штип: НУ-УБ „Гоце Делчев“ Штип, 219 – 226. (M33)
- Селаковић, К. (2014). Примена уметничког дела у настави ликовне културе на млађем школском узрасту, *Зборник радова*, 17(16). Ужице: Учитељски факултет, 299 – 312. (M52)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања указују на то да настава ликовне културе, поред продуктивне треба да развија и перцептивне и рецептивне способности. Развијањем ликовно апрецијативних способности и активним посматрањем уметничког дела савремена настава ликовне културе може да испуни своју функцију уколико ученици поред продуктивне активности и самосталног изражавања науче да интерпретирају уметничка дела кроз дискусије и питања, али и да развијају критеријуме који ће им помоћи да процењују и вреднују уметничка дела. Стога је важно да савремена настава ликовне културе подстиче разумевање визуелних ликовних симбола и да се уметничко дело постави у интересно подручје сваког ученика које ће код њих пробудити радозналост и жељу за откривањем.

Након завршеног експеримента, упоређивањем резултата иницијалног и финалног мерења установљено је да су ученици и експерименталне и контролне групе, пре почетка увођења *Развојног програма* у наставу ликовне културе у трећем разреду основне школе показали приближно једнак ниво ликовне креативности, ниво ликовно-аперијативних способности (ниво ликовне перцепције и ниво ликовне рецепције) и ниво целокупног ликовно-креативно-обликовног развоја. Анализом резултата финалног мерења закључено је да је *Развојни програм*, који је увео у наставу ликовне културе активно посматрања уметничког дела, применом посебно осмишљених стратегија, метода и поступака, знатно утицао на развијање ликовних способности. Дакле, ученици експерименталне групе су у односу на контролну групу показали статистички значајне резултате у мерењима свих фактора креативности и фактора ликовно-обликовног развоја и ликовно-аперијативних способности. Може се закључити да је *Развојни програм* позитивно утицао на ликовни развој ученика.

Када је реч о испитивању повезаности улоге пола, оцене из ликовне културе и општег успеха на развој опште ликовне креативности, ликовно-аперијативних способности, ликовно-креативног развоја и ликовно-обликовног развоја у целини утврђено је да је хипотеза делимично потврђена. Наиме, анализе аритметичке средине откривају како се ученици, у односу на пол, у неким постигнућима и задацима разликују, а у неким не. Девојчице су у неким резултатима биле боље у односу на дечаке, а у неким случајевима разлика није била статистички значајна. Хипотеза од које се пошло, да неће постојати разлике између дечака и девојчица у финалном мерењу у експерименталној групи и контролној групи у односу на ниво опште ликовне креативности, ликовно-креативног развоја и ниво ликовно-обликовног развоја је одбачена, јер је утврђена статистичка значајност између дечака и девојчица, где су девојчице биле боље. Међутим, када су аперијативне способности у питању (ликовна перцепција и ликовна рецепција), резултати истраживања су показали да не постоје статистички значајне разлике у процени ликовне аперијације између дечака и девојчица, ни у појединачним факторима перцепције и рецепције, као ни у разлици појединачних фактора ликовно-креативног развоја тако да је ова хипотеза потврђена. Што се тиче евентуалног утицаја општег успеха и оцене из ликовне културе на општу креативност, ликовно-аперијативне способности и ликовно-обликовни развој, после анализе резултата, ова варијабла није узимана у разматрање зато што су оцене из ликовне културе углавном петице, а општи успех одличан. Може се рећи да оцена из ликовне културе и општи успех није могао да покаже извештан утицај на развој ликовних способности и није дао резултате у доношењу појединих закључака.

На основу приказаних кључних резултата и запажања може се закључити да је општа хипотеза од које се пошло приликом реализације овог истраживања потврђена. Претпостављено је да ће активно посматрање уметничког дела, уз посебно осмишљене стратегије, методе и поступке утицати на подстицање развоја ликовних способности – ликовне креативности, ликовно-аперијативних способности и ликовно-обликовног развоја код ученика трећег разреда основне школе у настави ликовне културе. Такође, очекивало се да у иницијалном истраживању неће бити статистичких разлика, али да ће доћи до промена у финалном мерењу.

Сходно томе, упоређујући очекивања са добијеним резултатима кандидаткиња закључује да постоји утицај *Развојног програма* на развијање ликовних способности код оних ученика

који су у оквиру редовне наставе ликовне културе активно посматрали уметничко дело. Сматра се да свака промена, у квалитативном смислу, може да допринесе унапређењу и побољшању наставе ликовне културе. У овом истраживању промена је била на успостављању личног контакта са уметношћу и на коришћењу уметничког дела у настави ликовне културе на млађем школском узрасту.

У контексту истраживања у оквиру којег се на уметничко дело гледа као на подстицајни фактор који развија ликовне способности, акценат је стављен и на значај музеја (галерије) као специфичне установе која поседује велики образовни потенцијал. Сваки ученик може у музеју да упозна културну и уметничку баштину која га активира да уложи сопствене напоре у стицању личног искуства чиме развија креативно мишљење и критички став према предоченим информацијама и ангажује га да истражује и сам бира и прима. Музеји су отворена, динамичка и атрактивна окружења која пружају услове за креативно и концептуално учење, индивидуално промишљање, истраживање, социјалну интеракцију и стицање богатих искустава.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је спроведено сагласно методологији научних истраживања. Резултати истраживања приказани су детаљно и систематично и протумачени су и интерпретирани у складу са одабраним теоријским оквиром, резултатима других релевантних истраживања и начелима методологије истраживања у области образовања.

Добијени резултати приказани су у складу са одабраним предметом, задацима и дефинисаним хипотезама истраживања, при чему је дат графички и табеларни приказ резултата где год је то било неопходно за тумачење добијених података. У оквиру сваког истраживачког задатка, наведено је и које су статистичке анализе и поступци примењени за добијање потребних података. Примењене статистичке анализе одабране су у складу са дефинисаним задацима истраживања и спроведене су на адекватан начин. Дакле, добро операционализоване варијабле, одабир одговарајућих инструмената, добар начин узорковања и адекватно одабрани статистички поступци одлике су овог истраживања. Приказ резултата, организован у складу са постављеним циљем и задацима, је јасан, прегледан и систематичан. Налази су промишљено протумачени и теоријски утемељени. Током дискусије кандидаткиња врши компарирање добијених налаза са налазима ранијих студија и тиме резултате ставља у шири научни контекст. Закључци су изведени сагласно добијеним резултатима.

Комисија закључује да су приказ и тумачење резултата коректно урађени.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Комисија сматра да постоји неколико разлога због којих дисертација представља оригиналан допринос педагошкој науци. Најпре се издваја одређење предмета истраживања и препознавање потребе за испитивањем улоге уметничког дела у настави ликовне културе на млађем школском узрасту, односно, трагање за одговором на питање које ликовне способности и која знања ученици могу да стекну посматрањем и доживљавањем уметничког дела. Дефинисан предмет истраживања се процењује као веома релевантан, будући да постоји релативно мали број истраживања која се баве овом проблематиком. Наиме, активно посматрање уметничког дела је феномен који окупира велику пажњу истраживача, али су ретка истраживања која покушавају да испитају и утврде да ли активно посматрање уметничког дела уз примену посебно осмишљених стратегија, метода и поступака може да подстакне развој ликовних способности. У том смислу, важан допринос дисертације огледа се у повезивању добијених резултата са постојећим сазнањима из области методике наставе ликовне културе. Сагледавање свих закључака везаних за улогу активног посматрања уметничког дела у настави ликовне културе на млађем школском узрасту указују да је поред ликовног продуктивног изражавања неопходно да се код ученика развија способност перцепције и рецепције, односно доживљавање уметничког дела, чиме се култивишу естетска осећања. Дакле, резултати истраживања указују на неопходност повезивања и истовременог развијања продуктивне и рецептивне ликовне способности и подједнаке заступљености оба начина рада при реализацији садржаја наставе ликовне културе.

Резултати овако комплексног и мултидимензионалног истраживања представљају оригиналан допринос актуелним разматрањима, анализама и истраживањима на пољу уметничког образовања и посебно су значајни за унапређење наставног процеса путем перманентне употребе уметничког дела, честих посета музејским и галеријским уметничким поставкама чиме се подстиче и развија дечје ликовно изражавање, креативност, перцептивне и рецептивне способности као и вредновање, и уважавање ликовне уметности.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија је утврдила да дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања. Поред тога што ово истраживање нуди логичне и употребљиве налазе, не треба занемарити одређена ограничења сваког научног рада који се заснива на емпиријским подацима, а која произлазе из несавршених метода процене релевантних феномена. Приликом прикупљања и обраде података вршено је класично педагошко истраживање са експерименталном и контролном групом. У последње време, пратећи светске трендове, све се више указује на бројне недостатке позитивистичке научне парадигме где се предлажу акциона истраживања и истраживања са малим групама која се спроводе тако да се деца посматрају, да се њихови одговори снимају, њихове реакције на уметничка дела бележе и квалитативно описују. Област ликовне уметности је специфична и може се у истраживању приступити на више начина. Ова докторска студија донела је одређене квантитативне податке и може да представља адекватан корак за извесна будућа квалитативна истраживања. Такође, могући недостатак се односи и на кратак временски рок истраживања. Посматрање уметничког дела треба да постане саставни део наставе ликовне културе млађег школског узраста тако да би ово истраживање могло да се спроведе и лонгитудинално, на дужи временски период, од првог до четвртог разреда. Ипак, с обзиром на то да је ова тема код нас слабо истраживана, једна квантитативна студија о активном посматрању уметничког дела и његовом утицају на развој ликовних способности, представља значајан корак, солидна база и подстрек за будуће истраживаче, методичаре и ликовне педагоге који ће се бавити уметничким делом или музејским образовним програмима.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже да се докторска дисертација мр Кристинке Селаковић под називом „УМЕТНИЧКО ДЕЛО У ФУНКЦИЈИ ПОДСТИЦАЊА РАЗВОЈА ЛИКОВНИХ СПОСОБНОСТИ КОД УЧЕНИКА МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА“ прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.

У Новом Саду, 05. 07. 2015.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Јасмина Пекић, доцент,
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (председник)

Проф. др Матјаж Дух, ванредни професор,
Педагошки факултет, Универзитет у Марибору (члан)

Проф. др Јована Милутиновић, ванредни професор,
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (ментор)